

УПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПОНЕНТИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Світлана ЦИМБАЛ
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
fedko_s@ukr.net

Потреба в переосмисленні існуючого знання, пошук нових технологій навчання, перехід від традиційних методів авторитарної педагогіки викладання до сучасних активних методів засвоєння матеріалу через власний досвід, співпраця на засадах партнерства – усе це об'єктивно зумовило актуальність теоретичного осмислення та глибокого наукового аналізу змін, що відбуваються в галузі освіти. Науковцями Н. Грицяк, Т. Василевською, В. Гайденко, О. Іваницькою, М. Пірен, Н. Чухим та іншими відзначається початок упровадження гендерної компоненти в освітній процес і становлення нового напрямку в системі освіти – гендерної освіти. На думку вчених І. Іванової та О. Цокур, саме через «гендерну освіту здійснюється процес формування егалітарної свідомості особистості в системі соціокультурних взаємозв'язків на паритетних засадах. Саме гендерна освіта сприяє викоріненню біодетерміністських уявлень щодо сутності «жіночого» й «чоловічого», вивченню природи статевої ролі стереотипів» [6, с. 191].

Цілком погоджуємося, що пріоритетну роль у гендерній освіті мають відігравати сучасні технології навчання, які стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення, що не всі знання опановуються студентами, а лише ті, які становлять практичну цінність і є засобом досягнення життєвих цілей. Деякі вчені вважають гендерну освіту «полігоном нових методів навчання», завдяки яким ті, хто навчаються, повинні не тільки оволодіти певною системою гендерних знань, але й подолати гендерні стереоти у власній поведінці та мисленні [11].

Упровадження гендерного підходу базується на застосуванні гендерного аналізу – «якісного та кількісного аналізу будь-якої інформації, що має певну цінність, мета якого – визначити присутність у відносинах, що вивчаються, невідповідності, нерівності та встановити межі гендерної дискримінації» [5, с. 234].

Гендерна освіта є важливим компонентом методологічної підготовки сучасного фахівця, яка сприятиме спростуванню існуючих статевої ролі стереотипів. Вчені зазначають наступне: «Результатом гендерної освіти стають нові способи мислення, означування, «діяння», без чого в мінливому суспільстві людина відчуватиме себе «сторонньою». Чутливість до відмінностей (статевих, расових, класових, вікових та інших) стала значущою в українській освітньо-навчально-виховній діяльності. Такий підхід підтримує тенденцію на особистісно орієнтовану освіту» [1; 8].

На думку науковців, сучасний педагогічний процес потребує перегляду багатьох понять з позицій гендерного підходу як методу наукового аналізу, що передбачає гармонізацію міжособистісної взаємодії на основі егалітаризму як принципу рівних прав і можливостей особистості незалежно від статі. Внесок

гендерного підходу полягає у викритті феномену впливу традиційних статоворольових стереотипів на особистість та реальну свободу у прийнятті рішень [7, с. 11].

Інтеграція гендерного компоненту до системи безперервної педагогічної освіти, на думку багатьох сучасних зарубіжних та вітчизняних теоретиків, є одним із визначальних факторів упровадження гендерного підходу в роботу закладів дошкільної та загальної середньої освіти. На думку Л. Штильової, засвоєння і прийняття гендерної парадигми для вчителів «сприятиме звільненню професійного бачення від статоворольових стереотипів як специфічних і серйозних бар'єрів сприйняття особистості дитини, допоможе сконцентрувати увагу на реальних задатках і здібностях учнів обох статей» [4]

Досліджуючи проблему реалізації гендерного підходу у фаховій підготовці студентів гуманітарних спеціальностей, Н. Приходькіна відзначає, що такий підхід характеризується як «спеціально організований психолого-педагогічний процес, що базується на принципі рівноправності статей, утвердженні рівних можливостей жінок і чоловіків, їх взаємодії на партнерських засадах у різних сферах життєдіяльності» [5, с. 15].

Цілком об'єктивно постає проблема формування гендерної компетентності й гендерної чутливості вчителя. На думку В. Ковтун «Гендерна компетентність педагога, з нашої точки зору, передбачає: знання основ гендерної теорії; знання сучасних проблем і тенденцій гендерного розвитку; знання законодавчих та нормативних актів; розуміння особливостей гендерної соціалізації; оволодіння формами та методами гендерного навчання і виховання; уміння керувати процесом гендерної соціалізації учнів; уміння організувати освітній процес на основі гендерної рівності; уміння мотивувати учнів до самостійного вивчення гендерних питань; розвиток гендерної чутливості, виховання поваги до особистості незалежно від її статі» [3].

Отже, гендерна освіта стає важливим інноваційним чинником формування державної політики щодо підвищення конкурентоспроможності країни та розвитку громадянського суспільства в контексті євроінтеграції. З метою більш активного запровадження стандартів Європейського Союзу в частині реалізації конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян, а також подолання гендерних стереотипів, які поширені у суспільстві та прискорення гендерних перетворень доцільно постійно удосконалювати зміст гендерної освіти.

Література

1. Гендерна педагогіка: хрестоматія / за ред. В. Гайденко; пер. з англ. В. Гайденко, А. Предборської. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 313 с.
2. Гендерні аспекти державної служби: монографія / Пірен М., Грицяк Н., Василевська Т., Іваницька О.; за заг. ред. Б. Кравченка. Київ: Основи, 2002. 335 с.
3. Ковтун В. В. Гендерна компетентність педагога – запорука особистісного підходу в освіті. *Гендерна освіта в Україні: світоглядні та праксеологічні аспекти реалізації*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 24 листопада 2011 р. / наук. ред. О. Є. Висоцька. Дніпропетровськ: Роял Принт, 2011. С. 23–29. URL: <https://cutt.ly/FffFdf3> (дата звернення: 12.05.2020).
4. Костикова И., Митрофанова А., Пулина Н., Градскова Ю. Перспективы гендерного образования в России: взгляд педагога. *Высшее образование в России*. 2001. № 2. С. 69–75.

5. Приходькіна Н. О. Педагогічні умови реалізації гендерного підходу у фаховій підготовці студентів гуманітарних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 21 с.
6. Цокур О., Іванова І. Основи гендерного виховання. *Гендерний розвиток у суспільстві* : конспекти лекцій. Вид. 2-е. Київ : ПЦ «Фоліант», 2005. С. 183–222.
7. Штылева Л. В. Гендерный подход в школьном образовании – стратегический ресурс женского политического лидерства и демократии в России. *Воспитание граждан нового поколения: гендерный подход в парламентском образовании школьников*. Москва : МИК, 2003. С. 10–13.

ВИХОВАТЕЛЬ ЯК ФАСИЛІТАТОР У ГЕНДЕРНОМУ ВИХОВАННІ ДИТИНИ

Алла ЧАГОВЕЦЬ
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
Анастасія ІВКО
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
kafsedhgpa@gmail.com

На сучасному етапі розвитку освіти нагальним питанням постає формування гендерної культури дошкільника як невід'ємної частини його гендерної соціалізації. Вирішення цього завдання можливе завдяки роботі вихователя, який є для підростаючого покоління духовним посередником, зацікавленим організатором, небайдужим спостерігачем, творцем сприятливого мікросередовища, консультантом, помічником та координатором зусиль педагогів, сім'ї та соціуму.

Проблему гендерного виховання дітей досліджували Н. Бекирова, Е. Зарединова, Н. Зеленкова, О. Зубань, С. Олексенко, Т. Побоча, Н. Радоміцька, Л. Сова, О. Романюк, Ю. Савченко, Н. А. Шинкарева, В. Шугалія та інші науковці.

Учена В. Шугалія дотримується думки, що гендерне виховання – це сучасний напрям роботи педагога, який у процесі соціалізації дитини формує у неї стійке поняття власної статі: «Я – дівчинка», «Я – хлопчик» із характерною гендерною позицією й елементами гендерної культури, відображаючи ціннісні функції обох статей у суспільстві [6].

Сучасний стан дошкільної освіти характеризується тим, що одним з найбільш значущих напрямів є повноцінний розвиток особистості, у тому числі в контексті формування її гендерної культури [5]. Засади гендерного виховання дошкільників розкриваються у освітній програмі «Дитина» [3].

Дослідник В. Петровський вважає, що вихователь – це професія, яка передає прийняття на себе відповідальності за умови, характер і перспективи розвитку особистості іншої людини (вихованця). У зв'язку з цим, до сфери професійної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти належить